

Gizontzarra

Egan, 3/4. zk., 1984-05/08: 123-133.

Hor dago orain ere.

Egusenti lanbrotsua dugu gaur bokalean; itsasuntziak ainguratuta non dauden antzimateko behelainoa tarteka zulatzen duten zutitako masta puntetara begiratu behar.

Udamugako igandea da.

Itsasoa bare dago; kaioak. Pasaiko labar-habietan; gizakiak, ohean oraindik, goizegi baita igande batetarako; hala ere bada hor norbait: Bentako nasa ertzean ikusten den troko handia dirudien horrek gaua hor iragan duela esatea gehiegi izango litzateke, baina paisaia berezi hau ezagutzen ez duenarentzat, hor enbor handirik ikustea ez litzateke harritzekoa.

Eta da, soin-enbor handia baita.

Berez handia zen gizona, zahartu, okertu eta loditu egin da azken bizpahiru urte horietan.

Zerbaiti adi-adi begira dagoela dirudi; askotan geratzen da horrela; apika, neuri azterrarazi didan fenomeno berak liluratzen du: arretaz begira dagoenak ohar dezake laino lodi-zarratuak itsasorantz daraman abiada patsadazkoa; ba, hemen, bokalean bizi den edonork badaki, jakin, itsas-apalaldia adierazten duela; baina zerk lotzen ditu, ordea, gure sinplezian zerua gogarazten digun ur-lainoa eta lurrekoa den itsasura?

Hor, zangoa karelean eta makurtuta dagoen horrek jakin behar luke jakin nik beste, gutxienez; paisaia honen zati bilakatu da; gizon hau gabe ez litzateke inguru hau osorik; geldirik oso gutxitan egoten da; harritzekoa da oraintxe ere horretan eta hain luze egotea. Behar bada min du ezkerreko aldakan, zangoa besarkatzen ikusi baitut noizbehinka. Badaki, hala ere, laster mugitzen; sarritan egoten naiz gizontzar honi leiho-begi honetatik begira, eta kaian edo pasealekuan talde batetik bestera egiten dituen joan-etorriak harrigarri zaizkit. Ez da beti xuxen joaten; badaki zeharka eta inguruka hurbiltzen; zakur konkordun beldurtiak isatsa zutik dakarrena hurbiltzeko egiten dituen inguruminguruen antzeko zerbait da. Kai inguru honetan ohiturazkoak direnak ezagutzen dituela dirudi: agurrak entzuten dituenegatik egiten dituen besajasoetatik edo "xo!"-ak botatzen dituen doinu trebetsuengatik; baina ezagun da tratua oso axalekoa dela, ez baita luzaro inon geratzen; ezin balu bezala; gaiak ez ditu ezagutzen edo ez ditu gustokoak; arrantzaleekin iharduteko hizkuntz oztopoa izatea ere litekeena da.

Egia esan, ez diot inoiz hitzik esaten entzun.

Mutu izatea ere baliteke.

"Xo!" hori, "kaixo!" da, nolana...

Mugitu da, hara!... Aldakatik jaisten zaion errenkada hori martxan jartzen denean, ezkerreko zangoak lokomotoraren biela dirudi!

Bi urte luze dira gizon estraino honi begiak josita nagokiola, eta ez natzaio inoiz hurbildu... "Zuhartu haiz, Tomas; lehen arinago erantzuten zian gorputzak"...

Buruestimak eragin dit oraingoan! eta banoa, jaitsi ditut abiadan etxeko eskailerak, murgildu naiz lanbrotan eta sartu naiz herrenak hartu duen espigoi kamiogainetik; ez azkarregi!; batetik, arnasa erraz estutzen baitzait, eta bestetik, hain izutia dirudien gizona ez baitut uxatu nahi...; hemen noa, bihotza tapa-tapa, lanbro zarratu honetan, gaez bezain itsu, itsas-bideko harrietan bizi diren katuen marruak entzunez; eta kilometro erdi pasia duen puntaleko pasialeku honetan ez dut inorekin topo egin!...

Asmak eragindako arnasestu honek eramango nau!...

Sarri hemen nabari den kresal usain eder hori ere estali du lanbro eze-geza-zuri honek.

Puntara heldu naiz, bokaleko sarreran dagoen farotxoaren argiak, esnetan sartuta dagoen laranja dirudi lainopean. Itzuliko naiz, geldi eta arduratsuago orain! Batek ez daki zapalduko duena katua ala arratoia izango den, ikusi baititut hementxe katuak arratoien atzetik, eta baita katuak adinako arratoitzarrak katakumeen atzetik ere!... Katu piloa miauka ari zait hementxe; jarri naiz zesuma marraka datorren alderditik, eta... hemen da!, itsasoko urgeldiaren gainean eserita dakusat laranja argi egiten duen lanbrotan, eta katuz inguratuta, plastikozko boltsa zuritik jaten ematen...; gizontzarra neure alboan dut!, eta nere begiak hura ikusteko gauza badira, harenak ni ikusteko lain ba direla, eta atzeratu egin naiz bizkor, hartan ari den gizona bere hartantxe uzteko...

Hark ez nau ni ikusi, katuak zituen buruan eta!

Nolanahi, ez zen harekin hizketan jartzeko ueña; etxerako bidea hartu dut; buruan dut, zango aldrebes horrekin harridi horretatik behera jautsi eta ito egingo da egunen baten... Eguzkia lainotartean egiten ari den lanari begira noa, eta neure buruari galdezka zer jan moeta ematen ari ote den katuei...

Katua, nik neuk ere bai baitut angorako eder bat.

Igo ditut laugarren bizitzara arteko eskailerak, eta jarri naiz berriz ere leihoan. Orain dela ordubeteko ingurua aldatu da: lanbroa lurruntzen ari da; egin ditut gizontzarra begitatzeko ahaleginak... baina lanbroa bezala banitu da.

Aitortu behar dut herren baldar horrek eguna nahastu didala.

Gosalondoa jaitsi naiz beti bezala egunkaria eroatera; egin behar dut edozertaz kezkatzeko hartzen ari naizen mania alu hau galtzeko ahalegin handiagoa... Gizontzar hori, neri zer axola?!... Baina neure buruak nahi bezala etxeko besaulkian egunkaria lasai irakurtzera joan beharrean, hara nola zangoak pasealekuko aulkian eseritzera naramaten! Zergatik, ordea! Aspaldion, buruak hona, zangoak hara; eta *vice versa* ("hau latina duk") eta zergatik?... Baneki!... Jarri dut egunkaria aulkian, eta zeharka eserita ari naiz, kristal lodiko betaurrekoak tarteko, titulare nagusiak begiz pasatzen; arrantzaleen kinka urdurigarria dela eta albiste bat irakurtzen hasi ere egin naiz, komeni baitzait eguneroko lagunartera argudio biderik eramatea; baina nere aurretik hondartza bidean hasi den jendearen abiada marmarrak eta begitatu gabe, nahi gabe!, ikusten ditudan oinak: zapatadunak, sandaliadunak, gizemakumeen galtzak, emakumeen bernak, denak herrenaren oin handi eta baldarraren bila hasiak ditut...

Eta ez dut nik xeblekeria honetan jarraitzeko adina!

Bakarrik eta bakean bizi nedin egin nuen honerako itzulia; ez dut, gainera, honetan jartzeko kemenik... Utzi egunkaria gezurti hau belaunen gainean tolestuta, eta jarri naiz aurrez-aurre inguruan dudanari begira. Kezkaren hazi honi aurpegia ematea hobe!...

Eguzkia Larrun tontorrera abiatu da aspaldi; hamarrak izango dira; berotzen hasia da, eta ibai handi bilakatu da hondar-itsasorako egarri hau; pasealekuak, uharroila dirudi, eta nire eserlekua uharte txiki bat da orain... Jendetzak daroan mar-mar bete eta trinkoa etorri zait belarrira; begiak itxi eta entzuten jartzea nahikoa du gizonak belarrietako bideak irekitzeko; eta, nik orain bezala, zantzo eta garrasi horiek dakarten hondartza eta uhinen lurrin gozoa sumatzeko bidea eman diot nire sudur handiaren usaimengailuari.

Herrena ez da inondik ageri!...

Hemendik alde egitea hobe. Uholdetik irtetea kosta zait; ihesi noa; etxebizitzara igo naiz, baina katuari jaten eman eta eseri orduko senti dut leihorako deia; obeditu diot berriz, ea ukatzea baino esanetara jartzea zentzuzkoago den. Lau pisu goragotik, etengabeko giza-uhalde bera ikusten da, eta herrenik ez da ageri hor. Ari da emeki-emeki autobusek hiritik dakarten jendea gutxitzen; pasealekua noizbait jendez bakandu denean hasi naiz herriko arrantzale zahar ezagunak eguneroko lekuetan kokatzen.

Igandeko meza ondoan usadioak bultzata besterik ezin egin balute beza.

Astegunetan baino dotoreago, hori bai.

Baina gizontzarra, herrena, falta!

Beheti egin dut berriz, eta askotan ohi dudana bezala, itsasotik erretiratuta dauden gizon agurgarri horiei hurbildu natzaie eguneroko gauza berak entzutera. Gertakariak ez baitira egunero jazoten. Periko "Kupela" hizketan ari dela sartu naiz karelean eserita dagoen Patxi Albistur "Begiurdin"-en bazterretik, nere agurra egin eta zer entzun... Ohitura zantar hau laga ezin!! Baina, tira, ez da politika, apaiz jaunaren sermoia baizik, korapilo batzuk gora behera... Eta horra!, hemen dator, trinkala-trunkala!!!..., eskutzarrak praketako sakeletatik gainezka, kabitu ezin...; bazirudien geratu gabe aurrera jarraituko zuela askotan legez, baina batelaren lemak ohi duen antzera zango motzarekin kurpil bat egin du eta xuxenean hor dator, hurbildu zaigu istriborretik, eta nere ondoan eseri da karelean; ezer esan gabe, ez baitugu elkar ezagutzen!; txistuka ari ezin eta hala ere hortan saiatzeko ahotik aire beroa egotziz ari da, ez dakit zer izu estaltzeko. Zutik eta esku garbiak atzean dituela dagoen batek, Etxenikek: "¿Qué hay?", esan dio, eta herrenak besoa altxa dio: "Kaixo!".

"Kaixo!", esan dio!!

"Kaixo!", esan dio!!

"Zer moduz?", nik, aldamenetik. / "Hementxe, beti bezala"... eta zutitu da, itsasoari zerbait esan dio, edo abestu dio ahapeka, ezpainak hortan ikusi baitizkiot azpitik, eserita nagoenetik.

Taldetik higitu gabe mugi-ihes egiteko bidea izan da; eskuak sakelean ditu berriz.

Konturatu naiz, ez diola Etxenikez bestek kasorik egin.

Meza ondoko gai beren ari da zortzikotez, gabezia behera eta apaiza gora, honek aldeko baititu gehienak. Ni, bitartean, zutitu egin naiz, herrenaren aldamenean jarri naiz itsasadarrari begira, eta esan diot:

"Eguraldi ederra gaur"... / "Ederra, bai, ederra", erantzun dit, baina egonezina sortu baino bezala.

Dotore jantzia dago; egia esan, beti ikusi dut txukun atondurik, eta janzki berriekin, maiz; hotz egiten duenean, zamarra lodi-ederra; euria denean, zira horiaz estalia; gaur arte (eta halako intzentsu lurrin gozoa usaindu diot gizontzarrari...), ez nintzen ohartu,

eta norbaiten arduraz, noski, jantziak kolorez dotore konbinatuta jazten dela beti, gaur ere bai; ez du tripaundi eta bizkar oker honetan inolako apainduraren ondoriorik sortzen, baina janzki garestiak dira, finak; arrantzalearen aurpegia du, haizeuriak ondo igurtzi duen larru gorria, gorri-ubela; ile zut zuriak; lepamotza, oso... Ni baino bi arrabete altuagoa da, ia bi metro bai...

"Beno, ariyo..., bai, agur"..., eta nik ezer erantzuteko denborarik gabe, herrenak agurrak eta diosalak denak berak esan, besoa jaso, eta han doa berriz, trinkilu-trankulu, hondartza bidean.

Honelako aukera, eta ez dit hitzegiteko biderik eman.

Une honetantxe buruan dudana zera da: intzentsu lurrin hori bera nire katuari, eta anima aparte, usantzen ari natzaiola... Baina hori alde batera utzi eta karelean nire ondoan eserita dagoen Patxikuri galdetu diot:

"Gizon hori, nor da?"... "Joan den hori?... Hemen da beti; bertan jaioa da, baina haurra zela apaiztegira eramán zuten, gero irten eta hor barruko baserri batetan ezkondu zen, lehortar bilakatua da... Hi, Joxe, herrena nor den galdetzen dik hemen lagunak". "Hori ez da hemen bizi, baina egunero da hemen". "Nor?... herrena?... / *Taldeko gaia aldatu da / ...* "Hori?, espigoia katuz betetzen ari den gizontzar baldarra!" "Bai, goizean eguzkia baino lehen hemen duk, bestela ez litzateke egunik zabalduko!" "Lehenengo autobusean etortzen duk, estankora heldu baino lehen dagoen bihurtunea dela eta txoferrak mantsotzen duenean, horrek, herren eta baldar eta guzti, tapa!, egiten dik salto; ikusi diat behin baino gehiagotan marka bera egiten!" "Hori?, jubilatzen bat"... "jubilatua?, nahi likek, ni baino hamar urte baldarragoa baduk hori gutxienez!"... "Beno –dio Patxik– hasi duen kurpilari amaiera emateko bezala, eta iritzia neuri eskainia orain: "Jaioterriko itsasoa ikusi nahiean egunero etortzen den lehortarra duzu hori"...

Eta arazoak ez baitu taldearentzat garrantziarik, sermoian murgildu dira berriz.

* * *

Bazkalondoko biagoa egiteko patsada ere kendu dit gizontzarrak.

Ez dakit zergatik; zerbait egin izan balu, hutsa... Intzentsu usainak ari nau aztoratzen...

Aspaldi da zigarroa utzi nuela, eta gaur kaja bat hustu!... Izenik ere ez dakidan gizontzarra sartu zait barruan... Ofizioa zer den! Trokelak bezala moldeatu nau. Hemen inoiz eta inori sekula santan aitortuko ez badiot ere! Euskaldun bat polizian! Ez da eguneroko albistea; sua gaztainadi eiharrean baino azkarrago zabalduko litzateke herrian. Eta ez nuke inola ere nahi. Herri hauxe maite dut, nere aitaren eta nere jaioterria hau delako, eta nere deskantsurako hementxe ehortzia izan nahi dut; erretiratu aurretik hartu nuen erabakia...

"Nere aita arrantzalea zen; ama nuen goierritarra, zeraindarra, eta galdu egin nuen goiz, goizegi, zazpi hilabete nituen, eta, pentsa"...

"Hizketan bakarrik jarri haiz, Tomas!"

Bai, Tomas izan da nere izena harrez gero, aitarena bera; hemen bizi izan banintz, Tomax, gutienez, edo "Kanddelero", nere aita arrantzalearen aitari jarri zioten izengoitia. Herri txikietako memoria zoragarria da: ni *Kanddelero*-ren iloba naizela inoiz ahotik

ihes egingo balit, adio don Tomas, herritik irten beharko huke! Herri txikietako oroimen hau izugarria ere bihur baitliteke! Berehala lirateke hemen, heraldikarik ikasi ez badute ere, Kanddeleroren semea nola ezkondu, emaztea galdu eta elkarrekin izan zuten seme bakarra, Tomax, Zeraingo defuntaren ahizpa batengana bidalia izan zen. Nola Tomax Kanddelero herriko neska eder batekin esposatu zen bigarren aldiz, amaordeko izatera heldu zen izeba hori, Maria, biajante batekin ezkondu zenean, Tomax mutikoa Madrileren berekin eraman eta han hazia eta hezia izan zen.

Hor galdu ziran errastoak. Gaur arte.

Gerotik ez nuen ikusi neurekin hain ondo portatu zen Kanddeleroren bigarren emaztea, emakume handi eta ederra. Erretratu bat bezala gorde dut neure aintzinako oroimen zahar-horituaren artean. Izebaren bidez jakin nuen hil zela, ordurako polizian sartua ni. Nolanahi, Kanddelero nire aita hil zenean, nire ugazanaiaarenak jaso zuten titulua. Ezagutzen ditut. Pasatzen naiz horien ondotik, eta hitz ere egin diot behin hementxe, pasealekuan bertan, horietako gizaseme handi-zabal bati: Kandido du; izena...

Baina ez dakite ni nor naizen.

Irunen jaio eta txikitan Madrileren eramandako Tomas naiz ni, eskribiente bat, aspaldi jubilatua, eta haurrik gabe alargundu nintzenean (hau da hemen esan duten egia bakarra) osasunak agintzen zidanera itzulia. Hori da herrian dakitena, eta nere izpirituzko osasunari komeni zaidan misterio sehaskatua.

Testamendua eginik dut, eta diru pixka bat uzten dut Elizarako.

Handik bedeinkatuko al naute behintzat!

Gerra sortu zenean baziren hamasei urte poliziakoa nintzela. Soldaduska Afrikan egin nuen; nire Tetuango andregaiak Madrilen zuen anaia polizian lanean, eta errazen, eta alferren, esan dezadan dena!, aurkitu nuen ofizioa hauxe izan nuen: lapurrak harrapatu truke, soldata; lana garbia, ohoragarria, iruditu zitzaidan gainera orduan.

Urteak joan, asko, eta duela hiru urte emaztea, Emilia, biriketatik jota hil zitzaidan, gajoa. Eta Madrilen beti arrotz senti izan nintzen lekuan, zer egiten nuen nik neuk bakarrik?... Eta misterioarenganako dudak bizio honek bultzata, hona hemen bueltan!

Baina neure polizi izate hori ez da honerako!...

Leihoan nago berriz, eta zerbaitek dei egin didalako: pasealekuko hotsa jaso da apur bat. Erne dago beti nere sena, nahi ez badut ere... Hor doaz bi emakume presaka hondartzatik autobuserantz, haurrak eskutik dituztela biak, eta biak oihuka, haize bolada batek bultzata balitu bezala...

Zapatak jantzi eta jaitsi naiz; haurren bat galdu dela, eta ito ote den; baina ez naiz horretan geratu. Atzetik haur bat besoan duela datorren andre bat geratu dut, erdalduna da: "Aizu, baina zer gertatzen da ba?", galdetu diot. "Lau urteko neskato bat galdu da, jauna, eta azkenean espigoieko harri handi horien tartean aurkitu, odolotan, odolustutzen, zegoen... Jesus!, pentsa, jauna: katu amorratuz betez dagoela hondartzondoko espigoi hori!"...

Eta ihes egin dit.

Betikoa: kasu horietan beldurra bera da beldurgarria... Hara!, eta gaur hirugarren aldiz, gizontzarra, herrena, hor dator zentzu berean, trinkili-trankala, lasterka, bielari

eskuaz lagunduz... katu amorratuei jaten ematen diena... Eta ez dator bakarrik, atso lodi bat datorkio atzetik, eta besoak jaso eta herrena madarikatzen ari balitz bezala...

Ez nuen besterik behar, ni neu atzetik martxan jartzeko; ez hurbilegi, ez baitut ni ikusterik nahi, betiko sena!; autobusera doa hemendik, baina ez du atzera begiratzen; ez du behar, atzetik doan atsoaren oihuak nahikoa ditu arriskuan doala konturatzeko!... Iritsi da autobusaren geltoki nagusira, eta oraindik igandetarako goiz denez, bi daude hutsik eta irten zai: lehenengoan sartzen da herrena, trin-trauk!, ordaintzen du sarreran, eta haren hurren atso oihularia; ni gero, berehala, eta ahal izan dudan azkarren autobusaren azken eserlekura ailegatu naiz, eta plast!, eseri. Nekatu ez, lehertu egin naiz! Ez nago ni honelako trostaketarako... Bizkor nago oraindik, eta arina naiz oso, baina larogei urte ez dira hirurogei...

Hor da herrena, hirugarren lerroko eserleku batetan; atsoa bi lerro atzerago..., baina, harritzekoa, ez diete elkarri begiratzen; atsoa, neskamutilak aldamenen eta eskuz lotuta dituela, isildu egin da; zorrotz begiratzen dio, bai, aurrean duen kokote lodigorriari, ez zaio hitzik jaulkitzen; baina gogorak ditu esateko, seguraski!... Irten da autobusa; hemen doa abiadan; motorraren eta balaztaren eta balezten hotsak ez du hitzik entzuteko tarterik uzten; hamar minutu barru hirian da, eta ni konturatu ordurako jaitsi da herrena, aisa!, bi denborako salto batetan; atsoa haurrarekin gero, eta ni, berandu bada ere autobusaren haserako abiadan bertan salto egin eta, ez dakit nola!, lurrera jautsi naiz; min dut buruan, gerrian, eta begiak ireki ditudanean, betaurrekoak galdu ditut, eta hala ere herrenaren aurpegi handi eta gorria ikusi dut distorsioak handituta, agerkunde bat bezala: "min hartu duzu?", galdetu dit; "bai", esan diot, egia baita. Honek jarri dizkit betaurrekoak, milagroa ez direla apurtu, eta ustekabeen besoetan hartu nau eta, jendez inguratuta gaudela, espaloi koxkan eseri.

Eskertzekoa da!

"Ez duzu ezer hautsirik", eta ukitzen dizkit hezurak, horretan trebea dirudi; esaten dit: "Ez, ez duzu ezer, zatoz, kafe bat hartuko dugu hemengo tabernan; eta haren laguntzarekin, eta orain oinez, eseri gara mahai txiki batetan. Ezagutzen dute hemen, eta laster dira kafeak gure aurrean. Nik, neuk, ez nekien zer esan; hark ere ez. / "Inguru honetan bizi al zara?", galdetu diot, azkenean. / "Ez, beheraxio"... eta igarri nion lotsakizun hura egiaztu du orain. / "Non?", galdetu diot, eta neroni lotsatu naiz!, nire ofizio ohia irten baitzait esanean eta doinuan... "barkatu", esan diot berehala... / "Ez, ongi da; eta ez misterioa: ni hor, beheko plazako Miserikordian bizi naiz"... gizona lasaitu egin da, ez nuen honelakorik espero: nere harridura honetan kolpetik kafea irentsi du, eta kalera begira geratu zait gizontzarra... gizona, eskuineko begian malkoa duen gizona; eta hau mingainez zurrupatu ezinik ari dela jarraitzen du; "bi alaba nituen, genituen, bizi dira oraindik, baina ama galdu eta ezkondu zirenez gero baserritar honek lotsatzen ditu...; ez ninduten etxean nahi, eta apopiletxe batetan jarri ninduten hemen, hirian, ezagutzen ez gaituzten lekuan". / "Eta, baserria?", nik mingainari kosk egin diot berriz! / "Saldu egin zuten, saldu... ez alabek berek, horien senarrek baizik!; nik, neuk, paperak firmatu egin nituen, besterik ez...; hala, ni apopilo nengoela izan nuen ezbeharra: kamioi batek pasa ninduen gainetik, hementxe, aurreraxio, eta hautsi zidan aldaka, eta hospitalean, Miserikordian, egon nintzen sendatu arte...; ni ez naiz inoiz hain gustora eta bakean aurkitu, eta, hala, bertan geratzeko eskubidea nuenez, han dut ohea eta han

ematen dizkirate otorduak; ez dut gehiago behar...; eguna, handik kanpora pasatzen dut, zuk ezagutu nauzun lekuan; hori da nire askatasuna!... Itsasoa!...; errukietxea, egun oso hor pasatzeko, tristeegia baita...; hargatik ditut katuak maite...; zuk, katurik ba ahal duzu?", galdetu dit irripar apal batez; haur bat dirudi. / "Ba, bai –esan diot– harekin bizi naiz". / "Lagun hoberik ez duzu!...; konturatzen al zara zenbat katu ikusten den zaharren etxetan?" / "Eta, alabak?"..., ez dut barkaziorik!... / "Alabarik?... ez ditut ikusten; janzkiak ekartzera etortzen dira noizbehinka, zer derizkiozu?!; moja baten lagun egin dira, eta honek esaten dit zer jantzi; beti txukun ikusiko nauzu, hori bai!; alabek aita apain jaztea nahi dute!...; zer diozu zuk, nik adina urte badituzu eta!... / "Nik ez dut ezer esateko, adiskide... Nola deritzazu?" / "Nik?, Balendin, zuri serbitzeko." / "Ba ez dut ezer esateko hortaz, Balendin –eta lotsatu naiz orain–; nik, neuk, ez dut inor; mantenusari bat ematen didate; hau da geratzen zaidana, ah!, eta angorako katu zahar eder bat, baditu hamar urte!... Egia esan, pentsio hori jasotzeko egindakoak ez dira harrotzeko; ez zait katu hori eta bakardadea besterik geratzen... eta mania batzuk!...; eta beste gauza bat, Balendin, zurekin bat nauzu; nik neuk ere katuak maiteago ditut"...

Lagundu dit autobusera, eta etxeratu egin naiz, behar nuen eta.

Hurrengo egunean, atzo, hezurretan nuen min, eta eskuineko aldakan; Balendin gogoratu zait. Egon nintzen leihotik begira, ea ikusten ote nuen; bakarti, beste inor ikusteko gogorik gabe, pasa nuen eguna. Ez nintzen eguneroko tertuliara ere joan. Katua bera, "Celeste" (nire andre difuntak jarritako izena, urdinska baita) ez zitzaidan goizean, ohi duen bezala, ohera etorri. Ez dabil ondo; gaur goizean berdin gertatu baita. Orain ogia erosterakoan, gehien maite duen jan moeta erosiko diot; garestia da, baina ea gaur jaten duen. Eguraldi eder honetaz baliatu behar dut hezurak apur bat berotzeko; ez naiz atzo bezala etxe zuloan, bakardadean, geratuko.

Laster lizuntzen baitzait neri arima.

Eta, hala, Balendin ikustea ere baliteke.

Gosaldu dut; "Celeste"ri utzi diot jana betiko lekuan, ea gaur bixkortzen den!, eta jaitsi naiz kaira. Goiz oraindik, eta eseri naiz eguzkitan dagoen aulkian. Gozoa da zaharrentzat goiz-goizeko eta arrats apaleko eguzkia...

"Adio!", esan dit pasa den norbaitek, eta esnatu egin naiz...; "adio", erantzun diot, berandutxo bada ere... Zutitu naiz; zangoek ez didate bestetan bezala erantzuten, baina banoa, han daude betiko arrantzale erretiratuak... "Don Tomas", dei egin dit Patxi Albisturrek ni heldu baino lehen: "Ba al dakizu gizontzar hura, zuk herenegun hemen ikusi zenuena?"...

"Bai"...

"Ito egin da atzo!".

"Ezin daiteke"... –diot neuk– eta Patxikuren ondoan eseri naiz, ezin dut sinetsi eta... "Eta nola?!..."

"Katuei jana ematen ari zitzaie la jautsi eta buruaz harri ertza jo zuen nonbait... Atzo goizean geratuta... Hori, zera, zuk ez duzu ezagutzen, baina *Kanddelero* deitzen dutenaren anaia zen; nik neuk ere ez nuen atzo arte horrelakorik jakin...! gaztetandik hemendik joana, eta gero baserrira ezkondu zen nonbait, hor barruan...; isila zen gizona!; apenas anai artekorik gorde zuten... Eta hura hango baserritik honerarino etortzen zen ba, egunero, e!"...

"Neure anaia!!" ... irten zait.

"Nola?" ...

"Ez, autobusen etortzen zela –erantsi diot nere xuxurlan ihes egindako aitortzari, orain goraki– igandean hemen aitatu bezala.

"Halaxe"!...

"Nolabait hil behar dugu eta" –esan dut pena ezin gordez.

"Periodikuetan ere jarri omen dute eta"...

Laster etxeratu naiz. Ez dut geratzeko triparik izan... Etxera sartu eta berehala nabari dut hemen sartu zaidan Balendinen intzentsu usain gozo hura... "Celeste" rena bera; baina katua ikustera joan naiz; hau ere hilko ote zaidan beldur naiz orain... Balendin datorkit burura beti; apain-apain egin eta kai inguruko uretan puztuta, hila; Itsasoko zero-pakean piztuko dena, hala bada; eta ez bada, axola gutxi Balendini!

Oheratu egingo naiz.

Katua hartu dut neurekin, bihar goizean etortzeko gauza ez izatea baliteke eta; ohera elkarrekin sartzan ari garela esan diot angorako katu isil-maite-zaharrari: "Espigoieko katuak gehiago arduratuko dira heriotza horretaz, "Celeste", nire anaiaren bi alabak baino".